ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

YAŞAR ALAT BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : **2021/65564**
Karar Tarihi : **21/11/2024**

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Yusuf Enes KAYA
Başvurucu : Yaşar ALAT
Vekili : Av. Emrah BARAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi sürecinde hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/12/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

5. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Iğdır Polisevinin yakınında 23/9/2006 tarihinde bomba yüklü bir araç patlamış ve bunun sonucunda bir kişi hayatını kaybetmiş, aralarında polis memurlarının da bulunduğu 18 kişi yaralanmış ve maddi hasarlar oluşmuştur. Bomba, sahte plakalı çalıntı bir minibüste uzaktan kumanda ile patlatılmıştır.

8. Polis istihbaratına dayanılarak başvurucunun şüphelilerden biri olduğu tespit edilmiştir. Olayların yaşandığı tarihte başvurucu, taksicilik yapmaktadır. Polis 28/10/2006 tarihinde, başvurucunun terör örgütü üyeleriyle görüşeceği yönündeki istihbarata dayanarak başvurucunun taksisini izleme kararı almıştır. Başvurucu, rutin polis kontrol noktasına gelmeden hemen önce güzergâhını değiştirmiş; kısa bir süre sonra taksisiyle duvara çarpmış ve kaçmıştır. Polis memurları, başvurucunun taksisini çarptığı duvarın yanında bir el bombası ve silah bulmuş, başvurucunun bunları kaçarken düşürmüş olmasının muhtemel olduğunu kaydetmiştir.

9. Başvurucu hakkında 25/4/2007 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucuya, ele geçirilen el bombasına ve silaha dayanılarak tehlikeli madde bulundurması ve bunların el değiştirmesi ile terör örgütü üyesi olma suçları isnat edilmiştir.

10. Başvurucu 24/7/2007 tarihinde yetkililerle irtibata geçmiş ve teslim olmak için izin verilmesini talep etmiştir. Başvurucu, teslim olurken yanında Kalaşnikof marka bir tüfek, iki el bombası, içinde kendisinin ve PKK üyesi olduğu iddia edilen kişilerin fotoğraflarının bulunduğu bir fotoğraf makinesini yanında getirmiştir.

11. Başvurucu, terör örgütü PKK'nın 23/9/2006 tarihinde Iğdır Polisevine yönelik gerçekleştirdiği bombalı saldırı ile ilgili soruşturma çerçevesinde 24/7/2007 tarihinde tutuklanmıştır. 4/8/2008 tarihinde düzenlenen iddianameyle, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma, tasarlayarak öldürme, kamu malına zarar verme, kasten yaralama, basit yaralama, mala zarar verme, kemiklerin kırılmasına sebebiyet verecek şekilde kasten yaralama, silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma, taşıma veya bulundurma suçlarından başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında ceza davası açılmıştır. Ayrıca başvurucuya, teslim olurken ele geçirilen silah ve patlayıcı maddelere ilişkin olarak suçlamalar yöneltilmiştir. Başvurucuyla aynı dosya kapsamında sanık olan kişinin ifadeleri, soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla ifade veren tanık C.A.nın beyanı, başvurucunun telefon görüşmelerinin kayıtları, PKK'yı destekleyen ifadelerin yer aldığı SMS'ler ve 28/10/2006 tarihinde başvuranın taksisinden alınan DNA delilleri iddianemeye esas alınmıştır.

12. Başvurucu hakkındaki 25/4/2007 ve 4/8/2008 tarihli iddianamelere ilişkin davalar birleştirilmiştir.

13. 20/11/2008 tarihinde yapılan duruşmada, başvurucu bizzat ifade vermiş ve 28/10/2006 tarihinde taksisinden alınan DNA örnekleri ile bu tür delillerin bulunmadığı Iğdır'daki bombalama olayı arasında kurulan bağlantı konusunda karışıklık olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca Iğdır'daki bombalama olayıyla bir ilgisi olmadığını iddia etmiştir.

14. Başvurucu 20/1/2009 tarihinde Mahkemeye dilekçe sunmuş ve yargılama esnasında Mahkeme tarafından dinlenmeyen ve yokluğunda ifadesi alınan tanık C.A. ile yüzleştirilmeyi talep etmiştir.

15. 26/3/2009 tarihinde yapılan duruşmada Mahkeme, başvurucunun C.A. ile yüzleştirilmesi talebini değerlendirmemiştir.

16. 27/8/2009 tarihinde yapılan duruşmada Cumhuriyet savcısı, başvurucunun yakalandığı sırada üzerindeki el bombaları ve Kalaşnikof marka tüfeğe dayanarak yasa dışı tehlikeli madde bulundurmaktan suçlu bulunmasını talep etmiştir.

17. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 27/8/2009 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürmenin de olduğu çeşitli suçlardan iki ayrı müebbet ve toplam 110 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun eylemleri devletin birliği ve bütünlüğünü bozma suçunu oluşturduğundan ve terör örgütü üyeliği bu suçun unsuru olduğundan hakkında terör örgüt üyeliği suçundan ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

18. Gerekçeli kararının değerlendirme kısmında Mahkeme, diğer hususların yanı sıra 23/9/2006 tarihindeki bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerinin DNA analizine imkân sağlamadığı ancak 28/10/2006 tarihinde taksisinde bulunan sigara izmaritlerinin başvurucunun DNA'sıyla eşleştiği sonucuna varan Adli Tıp Kurumu raporlarına yer vermiştir. Mahkeme daha sonra 28/10/2006 tarihli olayı özetlemiş; başvurucunun taksisine, cep telefonuna, yanındaki bir adet el bombasına ve silaha el konulduğunu, başvurucunun telefonunda PKK'yı öven SMS'lerin bulunduğunu belirtmiştir. Daha sonra başvurucunun 23/9/2006 tarihinde gerçekleşen bombalama olayına ilişkin cezai sorumluluğunu tespit etmiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şöyledir:

> *"Hazırlık aşamasında şüpheli, yargılama aşamasında tanık olarak dinlenilen* [C.A.nın] *sanık Yaşar Alat'ın olay tarihinden bir hafta önce arkadaşıyla birlikte Ford Transit model beyaz renkli bir minibüsle öğle vaktinde geldiğini, bu minibüsün arka koltuklarının olmamasının dikkatini çektiğini beyan ettiği, olayın akabinde şüpheli olarak takibe alınan ... plaka sayılı araç içerisinde sanık Yaşar Alat'ın DNA'sı ile aynı olan sigara izmaritleri ve parmak izlerinin de ele geçmiş olması göz önünde tutulduğunda sanık Yaşar Alat' ın çalıntı olan ve motor şasi numaraları ile plakası değiştirilmiş olan beyaz minibüs içerisine mutfak tüpleri ve çeşitli patlayıcı ve parça tesiri meydana getirecek metal parçalar eklemek suretiyle hazırlanan patlayıcıyı infilak ettirmek suretiyle patlamayı gerçekleştirdiği, patlama neticesinde bir kişinin öldüğü ve isimleri yazılı mağdurların yaralandığı ayrıca kamu malı olan polis evi ve özel mülkiyete konu bina ve eşyaların zarar gördüğü, sanık Yaşar Alat' ın kendi savunması ve toplanılan tüm deliller ile sabit olduğu üzere amacı ülke topraklarından bir kısmını devlet hakimiyetinden ayırmaya yönelik faaliyetlerde bulunan PKK terör örgütü içerisinde faaliyet yürüttüğü ve bu eylemlerin amacının devletin hakimiyetinde bulunan topraklardan bir kısmını ayırmaya yönelik olduğu kabul edilmiştir."*

19. Ayrıca Mahkeme C.A.nın soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla polise ve savcıya verdiği ifadeleri tekrarlamakla yetinmiş, kararın değerlendirme bölümünde ise C.A.nın yargılama aşamasında tanık sıfatıyla ifade verdiğini de belirtmiştir. Gerekçeli kararda C.A.nın duruşma evresinde verdiği iddia edilen ifadelerin yeri ve zamanına ilişkin olarak herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Yine taraflarca sunulan belgelerin hiçbirinde C.A.nın kovuşturma evresinde tanık sıfatıyla ifade verdiğine dair bir veri bulunmamaktadır.

20. Karar, temyiz edilerek Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 1/11/2010 tarihinde onanmıştır.

21. Başvurucu 24/3/2011 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurarak kararın ve yargılamanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) aykırı olduğunu öne sürmüştür. Başvurucu, yargılamayı yürüten Mahkemenin nezdinde C.A.ya soru yöneltememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. AİHM, 29/6/2021 tarihli kararıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir (*Alat/Türkiye*, B. No: 39513/11, 29/6/2021):

> *"31. Özetle, yukarıda ilkeler, Mahkeme'nin incelemekle yükümlü olduğu üç aşamalı bir testi ortaya koymaktadır: (i) hazır bulunmayan tanığın yargılamaya katılmaması için iyi bir nedenin bulunup bulunmadığı; (ii) hazır bulunmayan tanığın verdiği ifadenin başvuranın mahkumiyetinin tek veya belirleyici dayanağı olup olmadığı veya bu bakımdan önemli bir ağırlık taşıyıp taşımadığı; ve (iii) savunmanın hazır bulunmayan tanık tarafından verilen ifadeler karşısında karşılaştığı zorlukları telafi etmek için yeterli dengeleyici faktörlerin bulunup bulunmadığı. Mahkeme, ayrıca, Sözleşme'nin 6 § 3 maddesi kapsamındaki tüm şikayetlerde olduğu gibi, davalının bir tanığa soru yöneltememesinin, yargılanmasının bir bütün olarak adilliği üzerindeki etkisi ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.*
>
> *32. Somut davanın koşullarına bakıldığında, Mahkeme, başvurucunun, yargılamayı yürüten mahkemeden, C.A. ile yüzleşmek amacıyla C.A.'ya bizzat soru yöneltme talebinde bulunduğunu kaydetmektedir. Ancak, taraflar tarafından ibraz edilen duruşma kayıtları, yargılamayı yürüten mahkemenin söz konusu taleple ilgili olarak hiçbir adım atmadığını göstermektedir. Hükümet de aksini iddia etmemiştir. Bu nedenle, Mahkeme, başvurucunun C.A. ile bizzat yüzleşmesinin sağlanması bakımından C.A.'nın yargılamaya katılmaması için iyi bir neden bulunmadığı sonucuna varmıştır.*
>
> *33. Testin ikinci aşamasıyla ilgili olarak, Mahkeme, yargılamayı yürüten mahkemenin gerekçeli kararından; C.A.'nın verdiği ifadelere dayanılarak ve başvurucunun 28/10/2006 tarihinde polisten kaçarak taksisini duvara çarpması sonrasında polis memurlarının başvurucunun cep telefonunu ve bir el bombasını bularak el koyduğu 'ilk olay' dikkate alınarak 23/9/2006 tarihindeki bombalama olayından suçlu bulunduğunun anlaşıldığını kaydetmektedir. İlk iddianamede yer alan yasa dışı tehlikeli madde bulundurma suçlaması ile ilgili olarak el bombasına ve başvurucunun cep telefonunda tespit edilen SMS mesajlarının içeriklerine atıfta bulunulmasına karşın, bunlar, minibüse bombayı yerleştirenin ya da bunu infilak ettirenin başvurucunun olduğunu gösterebilecek somut deliller değildir. Her halükarda, bunlar, başvurucunun bombalama eylemindeki cezai sorumluluğunun tespitinde yargılamayı yürüten mahkeme tarafından bu şekilde ele alınmamıştır.*
>
> *34. Yargılamayı yürüten mahkemenin 28/10/2006 tarihinde başvurucunun taksisinde bulunan sigara izmaritleriyle 23/9/2006 tarihinde bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerini karıştırdığı iddiasıyla ilgili olarak, Mahkeme, gerekçeli kararın bütününden ayrı olarak ele alındığında, yargılamayı yürüten mahkemenin, başvurucunun bombalama olayından sorumlu tutulması gerektiği yönünde vardığı sonucun hemen öncesinde, minibüste bulunan sigara izmaritlerine atıfta bulunmasının karışıklığa yol açmış olabileceğini ve tarafsız bir gözlemciyi, bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerinin başvurucuya ait olduğu sonucuna varmasına neden olmuş*

olabileceğini gözlemlemektedir. Bununla birlikte, yargılamayı yürüten mahkeme, iki farklı sigara izmariti grubu arasında açık bir ayrıma gitmiş ve bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerinin başvurucunun DNA'sıyla eşleşmediği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, Mahkeme, yargılamayı yürüten mahkemenin söz konusu delil unsurlarına ilişkin değerlendirmesinde hata yaptığı sonucuna varamamaktadır. Bu tespit, başvurucunun bombalama olayına karıştığını da göstememektedir.

35. Yukarıdaki hususlar ışığında ve yargılamayı yürüten mahkemenin gerekçeli kararı dikkate alındığında, Mahkeme, C.A.'nın ifadelerinin başvuranın bombalama olayına karıştığına dair makul şüphe uyandırabilecek delil teşkil etmesi nedeniyle başvurucunun mahkûmiyetini sağlamada belirleyici olduğunun anlaşıldığını kaydetmektedir.

36. Testin son aşamasıyla ilgili olarak, Mahkeme, Hükümetin, C.A.'nın verdiği ifadelerin yargılamayı yürüten mahkemece kullanılmasına ilişkin olarak herhangi bir usulü güvence belirtmediğini kaydetmektedir. Dolayısıyla, savunmanın C.A.'nın verdiği ifade karşısında karşılaştığı zorlukları telafi etmek amacıyla yeterli dengeleyici faktörlerin bulunduğu tespit edilememiştir.

37. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, Mahkeme, başvurucunun, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki adil yargılanma güvenceleri doğrultusunda, C.A. tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğini ve doğruluğunu test etmesine imkân sunabilecek olan, şikâyetinin niteliğiyle ve iki kez müebbet hapis ile 110 yıl 8 ay hapis cezasıyla ve para cezasıyla karşı karşıya olması şeklinde kendisi için mevzu bahis olan durumla orantılı uygun güvencelerin başvurucuya sağlanmadığı sonucuna varmaktadır.

38. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesi ihlal edilmiştir."

23. AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında ihlal tespitinin başvurucunun uğramış olabileceği manevi zarar açısından yeterli adil tazmin teşkil edeceğini, ayrıca 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinin yargılamanın yenilenmesine olanak sağladığını kaydetmiştir.

24. AİHM'in kararı üzerine başvurucu 19/8/2021 tarihinde yargılamanın yenilenmesi ve infazın durdurulması talebinde bulunmuştur.

25. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 1/9/2021 tarihinde mahkûmiyete ilişkin yeniden yargılama yapılmak üzere duruşma açılmasına, dava dosyasının yeni bir esas numarasına kaydedilmesine (E.2021/105), toplanan delillere göre yargılanmanın yenilenmesi isteminin esastan kabulüne karar vermiştir. İnfazın ertelenmesi talebiyle ilgili olarak ise *"yargılamanın yenilenmesi isteminin esastan kabulü cihetine gidilmesine karar verilmiş ise de dava dosyasının gelmiş olduğu aşama nazara alınarak"* infazın aynen devamına karar vermiştir.

26. Yeni bir esasa kaydedilen dosyada 13/9/2021 tarihinde düzenlenen tensip zaptı ile yargılamanın yenilenmesi talebinin 5271 sayılı Kanun'un 318. maddesi uyarınca *kabule değer olduğuna*, toplanan delillere göre yargılanmanın yenilenmesi isteminin esastan kabulü cihetine gidilmesine karar verilmiş ise de dava dosyasının geldiği aşama nazara alınarak başvurucu hakkındaki hükmün infazının devamına ve tahliye taleplerinin reddine karar verilmiştir.

27. 9/11/2021 ve 15/12/2021 tarihli duruşmalarda Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi kapsamında delillerin henüz toplanmamış olmasını ve dava dosyasının geldiği

aşamayı dikkate alarak başvurucu hakkındaki hükmün infazının devamına ve tahliye taleplerinin reddine karar vermiştir.

28. Başvurucu, infazın durdurulmasına ilişkin talebinin kabul edilmemesi üzerine 17/12/2021 tarihinde itirazda bulunmuştur. Başvurucu, dilekçesinde AİHM'in ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada eski mahkûmiyet hükmüne bağlı tutularak infazın devamına karar verilmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

29. Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesi 23/12/2021 tarihinde itirazı reddetmiştir.

30. Başvurucu 30/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

31. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 5/6/2023 tarihinde, önceki kararın ceza hükümlerinin tamamen iptali ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, atılı diğer suçlardan beraatine, yargılamanın yenilenmesine konu olmayan ve daha önceden kesinleşen hükümlerle ilgili karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca infazda geçirilen süreleri dikkate alarak başvurucu hakkında iptal edilen hükümlerin infazının durdurulmasına karar vermiştir. Başvurucu 5/6/2023 tarihinde tahliye edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

> *"Yargılamanın yenilenmesi aşamasında daha önceden hazırlık aşamasında dinlenen ancak kovuşturma aşamasında dinlenilmeyen C.A. dinlenilmiş, tanık ifadesinde sanığın tanımadığı bir kişiyle yolcu arabasıyla yanına geldiğini, aracın arka koltuklarının olup olmadığını hatırlamadığını, bir kamyon meselesinden dolayı sanıkla arasında tartışma olduğunu belirttiği, Ö.K. isimli kişi dinlenilmiş, ilk verdiği ve Iğdır Polis evine yönelik saldırıyı gerçekleştirdiğine dair ifadeden vazgeçtiğini belirttiği, dinlenen diğer tanıklar da sanığın ve C.A.nın kamyon meselesinden dolayı aralarında husumet olduğunu belirtmişlerdir. AİHM' sinin kararında da belirtildiği gibi patlamanın olduğu araçla sanığın daha sonra polis takibi sonrası araçta ele geçen izmaritlerin ve parmak izninin irdelenmesi sonucu, sanığın kullanmış olduğu ... plaka sayılı sarı renk Fiat Doblo marka araçta sigara izmaritlerinin bulunduğu, aldırılan kriminal raporda bu izmaritlerde sanığın DNA'sının tespit edildiği, ayrıca araçta yapılan parmak izi tespitinde sanığın parmak izinin tespit edildiği, ayrıca patlamanın olduğu araçta da sigara izmaritleri ele geçirildiği, yapılan DNA incelemesinde ve parmak izi incelemesinde bir tespitin yapılamadığı, tanık olarak dinlenen C.A.nın ilk ifadesiyle Mahkememizdeki ifadesinin birbirini tutmadığı, patlamanın gerçekleştiği yerde bulunan ve ifadesi alınan S.K.nin minübüsü kullanan kişi olarak M.N.S. isimli kişiyi teşhis ettiği, bu kişi hakkında Iğdır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/270 Esas numaralı dosyasında yargılamanın halen devam ettiği, bu sanık hakkındaki yakalama evrakının halen infaz edilemediği, sanığın güvenlik güçlerine teslim olmasından sonra bir takım etkin pişmanlık kapsamında ifade verdiği, ancak ısrarla Iğdır Polisevindeki patlama olayına karışmadığını belirttiği, daha sonraki dilekçelerinde de duvara çarpan araçtaki sigara izmaritlerindeki raporlarla Iğdır Polisevindeki patlayan araçta bulunmuş gibi raporların karıştırıldığını belirttiği, sanığın o dönem kullanmış olduğu telefon dinlemelerinde patlama ile ilgili bir ibarenin hiç geçmediği, sanığın telefon HTS'sinde sanığın patlama günü, öncesi ve sonrasında bu olayla ilgili görişme kayıtlarında bir anormalliğin tespit edilmediği, dolayısıyla sanığın Iğdır Polis Evi önündeki patlama ile ilgili olayı gerçekleştirdiği veya iştirak ettiği ya da yardım ettiğine dair bir delilin olmadığı, AİHM kararında da belirtildiği gibi tanık C.A.nın beyanının tutarlı olmadığı, sadece tutarlı ifadesi olmayan bir tanık beyanına göre mahkumiyet hükmü kurulamayacağı anlaşılmakla,*
>
> *Mahkememizin Sanık Yaşar Alat hakkındaki Mahkememizin ... 27/8/2009 tarihli kararıyla verilen 'devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozmak suçu', 'kasten adam öldürme'*

ve 19 mağdura karşı işlenen 'kasten yaralama' suçlarından ve yine 'patlayıcı madde ile kamu malı olan polis evine ve diğer mağdurlara yönelik mala zarar verme', 'silahlı terör örgütüne üye olma' şeklinde gerçekleşen ve hükümde 1'den 37 no.lu bende kadar olan (37 no.lu bent dahil) verilen ceza hükümlerinin tamamının CMK'nın 323/1 maddesi uyarınca iptaline, 1-37 (dahil) hükümleri ile ilgili sanığın üzerine atılı fiili işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, hükme esas alınabilecek yeterlilikte kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden sanığın müsnet suçları işlediğinin sabit olmaması nedeni ile CMK'nın 223/2-e maddesi uyarınca ayrı ayrı beraatine karar vermek gerekmiştir.

Ancak sanığın daha sonradan kendiliğinden güvenlik güçlerine teslim olduğu ve bir takım beyanlarda bulunarak teşhis yaptığı, sanığın örgütün dağ kadrosuna katıldığı, teslim olduğunda yanında kaleşnikof silahın da bulunduğu, verdiği ifadede örgütün dağ kadrosunda bulunduğunu, bir ara İran sınırından geçerek faaliyetlerine orada devam ettiğinin tespit edilmesi karşısında sanığın söz konusu suç örgütünün varlığından ve amaçlarından haberdar olduğu, bu amaçlarının icrası ve gerçekleşmesi için istenilen ve gereken eylem ve işlemleri ika ettiği, söz konusu eylemlerinin devamlılık arz ettiği bu suretle üzerine atılı suçun sübuta erdiği iddianamede belirtilen nitelendirmenin oluşa uygun düştüğü anlaşılmış, böylelikle sanığın söz konusu suç örgütünün varlığından ve amaçlarından haberdar olduğu, bu amaçlarının icrası ve gerçekleşmesi için istenilen ve gereken eylem ve işlemleri ika ettiği, böylelikle sanığın süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemleri dolayısıyla atılı suçun işlediği kanaatine varılarak dağ kadrosunda bulunması, vahim eyleme katıldığı tespit edilememişse de eylem yoğunluğu dikkate alınarak en üst hadden cezalandırılmasına, sanık hakkında yeniden verilen kararların niteliği dikkate alındığında bu hükümlerle ilgili infazın durdurulmasına,

...

Sanık Yaşar Alat hakkında (önceki kararın 38,39,40,41, bendleri) üzerinde taşıdığı Kaleşinkof tüfek nedeniyle sabit olan 6136 sayılı yasaya muhalefet suçundan, sanığın üzerinde bulundurduğu el bombaları nedeniyle tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurmak suçundan ve sanığın birleşen 2007/130 esas, 2008/139 karar sayılı dosyadaki eylemleri nedeniyle; terk ettiği araçta yakalanan lama marka tabanca nedeniyle sabit olan 6136 sayılı yasaya muhalefet suçundan, sanığın terkettiği araçta bulundurduğu el bombaları nedeniyle tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurmak suçundan yargılamanın yenilenmesi davası konusu olmadığından yeni bir karar verilmesine yer olmadığına... [karar verilmiştir.]"

32. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat

33. 5271 sayılı Kanun'un *"Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri"* başlıklı 311. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

...

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir."

34. 5271 sayılı Kanun'un *"İnfazın geri bırakılması veya durdurulması"* başlıklı 312. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemez. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir."

35. 5271 sayılı Kanun'un *"Yenileme isteminin kabule değer olup olmadığı kararı ve mercii"* başlıklı 318. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir.

(2) 303 üncü madde gereğince Yargıtayın doğrudan hüküm kurduğu hâllerde de hükmü vermiş olan mahkemeye başvurulur.

(3) Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına dair olan karar, duruşma yapılmaksızın verilir."

36. 5271 sayılı Kanun'un *"Yenileme isteminin kabule değer görülmemesi nedenleri ve kabulü hâlinde yapılacak işlem"* başlıklı 319. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyerek reddedilir.

(2) Aksi hâlde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa yedi gün içinde bildirmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunur.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

37. 5271 sayılı Kanun'un *"Delillerin toplanması"* başlıklı 320. maddesi şöyledir:

"(1) Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi istemini yerinde bulursa delillerin toplanması için bir naip hâkimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebileceği gibi; kendisi de bu hususları yerine getirebilir.

(2) Delillerin mahkemece veya naip hâkim tarafından veya istinabe suretiyle toplanması sırasında, soruşturmaya ilişkin hükümler uygulanır.

(3) Delillerin toplanması bittikten sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden yedi günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir."

38. 5271 sayılı Kanun'un *"Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü"* başlıklı 321. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya 311 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir.

(2) Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir."

39. 5271 sayılı Kanun'un *"Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm"* başlıklı 323. maddesi şöyledir:

"(1) Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

(2) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa, yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

(3) Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararlar bu Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir."

2. Yargıtay İçtihadı

40. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/12/2014 tarihli ve E.2014/6586, 2014/24972 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...koşulları gerçekleştiğinde yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararların Ceza Muhakemesi Kanununun 141 ilâ 144. ve 323/3 maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir şeklindeki düzenleme karşısında, davacı için uygun bir miktar tazminata hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi, dosyanın incelenmesinde tazminat istemine dayanak teşkil eden Büyükçekmece 3. Asliye Ceza Mahkemesinin ... dosyası ile Büyükçekmece 8. Asliye Ceza Mahkemesinin ... sayılı dosyası ve infaza ilişkin dosyanın celp edilerek, denetime elverişli şekilde incelenip beraat kararının kesinleşip kesinleşmediği, infaz edilen sürenin ve davacının ödediğini beyan ettiği adli para cezası miktarının tespit edilmesi ve ilgili tüm belgelerin Yargıtay denetimine olanak verecek şekilde aslı ya da onaylı örneklerinin dosya içine alındıktan sonra eksik inceleme ve araştırma ile hüküm kurulması... [kanuna aykırıdır.]"

41. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 30/9/2019 tarihli ve E.2018/3697, K.2019/9570 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkumiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlarının yine aynı Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceğinin belirtildiği dikkate alınarak, 28/05/2015 tarihinde verilen ceza verilmesine yer olmadığına dair ek kararın kesinleşip kesinleşmediği tereddüde mahal vermeyecek şekilde tespit edilip kesinleşme şerhinin onaylı bir sureti de dosya içerisine alınarak, davacı hakkında düzenlenen infaz dosyası temin edilip

incelenerek ve ilgili Ceza İnfaz Kurumu ve Cumhuriyet Savcılığı İnfaz Bürosundan sorulup araştırılarak yargılamanın yenilenmesi ile ortadan kaldırılan 1 yıl hapis cezasının infazına başlanılıp başlanılmadığı, ne kadarının infaz edildiği belirlenerek, ek kararın kesinleştiği ve ortadan kaldırılan hapis cezasının da infaz edildiğinin anlaşılması halinde davacı lehine makul bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmolunması gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi... [kanuna aykırıdır.]"

42. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 26/4/2021 tarihli ve E.2019/4946, K.2021/3964 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı CMK'nın 323/3. maddesinde yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkumiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlarının yine aynı Kanunun 141 ilâ 144. maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceği belirtilmiş olup, tazminat talebinin dayanağı olan Büyükçekmece 8. Asliye Ceza Mahkemesinin ... sayılı ceza dosyası kapsamında, davacının hırsızlık suçundan mahkumiyetine karar verildiği ve kararın kesinleşmesi üzerine 11/10/2014 tarihinde infazına başlandığı, yargılamanın yenilenmesi kararı ile beraber 31/10/2014 tarihinde infazın durdurulduğu, yeniden yargılama sonucu yapılan yargılama sonunda beraatine hükmedildiği, beraat hükmünün 7/1/2016 tarihinde kesinleştiği, tutuklama tarihi itibariyle yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMK'nın 142. maddesinde öngörülen süre içinde yetkili ve görevli mahkemeye davanın açıldığı ve kanunda öngörülen yasal şartların oluştuğu anlaşılmakla..."

B. Uluslararası Hukuk

43. *Mehmet Zeki Doğan/Türkiye* (B. No: 3324/19, 13/2/2024) kararına konu olayda başvurucu, yeniden yargılama talebinin kabul edilmesinden sonra başlayan yargılamada ulusal mahkemelerin diğer sanıklardan baskı altında ve avukatlarının yokluğunda alınan delillere dayandığını, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini belirterek AİHM'e ikinci defa bireysel başvuru yapmıştır. AİHM, esas incelemesi kapsamında öncelikle bir kararın kesinleşmesinden sonra ceza yargılamasının yeniden başlatılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki tüm güvencelerin, yeniden açılma nedeni ne olursa olsun, bu yargılama "bir suç isnadının belirlenmesi" ile ilgili olduğundan, yeniden başlatılan sonraki yargılamada tam olarak uygulanacağını ilke olarak ortaya koymuştur. AİHM, yargılamanın yenilenmesinin üç aşamadan oluştuğunu, üçüncü aşamada, derece mahkemesinin ya önceki mahkumiyeti onaylayacağını ya da bu mahkumiyeti iptal edip yeni bir karar vereceğini belirtmiştir. AİHM'e göre Türk ceza muhakemesi hukukunda, yargılamanın yeniden başlatılması otomatik olarak önceki mahkumiyet kararının iptalini gerektirmez, yani mahkumiyet kararı, mahkemenin mahkumiyet kararını iptal edebileceği ya da onaylayabileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini korur. Bununla birlikte, yargılamanın yenilenmesine ilişkin aşamalar sırasında mahkemeler cezanın infazını askıya alabilir veya durdurabilir ve davanın yeniden incelenmesine kadar kişinin serbest bırakılmasına karar verebilir (*Mehmet Zeki Doğan*, §§ 58-60).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Anayasa Mahkemesinin 21/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu, AİHM'in kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek için derece mahkemesinin önceki hükmü kaldırması ve artık dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın infazının durdurulmasına karar vermesi gerektiğini, buna rağmen infazın durdurulması yönündeki talebinin reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde, 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesine atıf yapılarak başvurucunun tazminat davası açabileceği, başvuru yollarının tüketilmesi açısından bu hükmün dikkate alınması gerektiği ifade edilmiş; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden esas bakımından yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği, ihlalin giderilmesi için ihlale konu mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılması ya da infazının durdurulması yönünde bir gereklilik bulunduğuna işaret edilmemişse ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda derece mahkemelerinin bir takdir yetkisi olduğu bildirilmiştir.

47. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru dilekçesindeki ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Bakanlık, 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesi gereği başvurucunun tazminat yolunu tüketmesi gerektiğini ileri sürmüştür. 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (3) numaralı fıkrasında, yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi hâlinde önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararların bu Kanun'un 141 ila 144. maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceği ifade edilmiştir. Ancak bu tazminat yoluna başvurulabilmesi için beraat kararının kesinleşmesi gerekmektedir (benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkz. §§ 34-36). Somut olayda yeniden yargılama sonucunda verilen beraat kararı kesinleşmediğinden başvurucunun anılan tazminat yolunu tüketmesinin gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

50. Anayasa'nın kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında *"mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi"* olarak belirtilmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (*Tahir Canan (2)*, B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

51. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi nedeniyle ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (*Günay Okan,* B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

52. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen *"mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi"* ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacı olduğundan söz edilemez, doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiş olur (*Şaban Dal*, B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 31).

53. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfi şekilde hürriyetten yoksun bırakmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (*Abdullah Ünal*, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

54. Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması, hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (*Şaban Dal*, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (*Abdullah Ünal,* § 39).

55. Buna karşılık mahkûmiyet hükmüne bağlı tutmanın hukukiliğini etkileyen bir durum söz konusu olduğunda tutulma hâli *mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi* kapsamında olsa bile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline sebebiyet verebilir. Özellikle tutmanın önünde doğrudan Anayasa'dan veya kanunlardan kaynaklanan bir engelin bulunduğu ya da tutmayı sona erdirmeyi zorunlu kılan yargısal bir kararın mevcut olduğu durumlarda özgürlükten yoksun bırakma ile mahkûmiyet kararı arasındaki bağ ortadan kalkar. Bu hâllerde tutmaya devam edilmesi hukuki dayanaktan yoksun bir şekilde özgürlüğün kısıtlanması sonucunu doğurur (*Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §127).

56. Başvuru konusu olayda çözümlenmesi gereken temel mesele, AİHM tarafından verilen bir ihlal kararı üzerine yenilenen yargılamada infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğidir.

57. Bu kapsamda yargılamanın yenilenmesi kararının eski hükmün infazına tesir edip etmeyeceğinin eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediği hususuyla bağlantılı olduğu görülmüştür. Bu nedenle öncelikle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi hâlinde eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediği belirlenmelidir.

58. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri sayılmış, maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde *"Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması"* hâline bu nedenler arasında yer verilmiştir.

59. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesindeki yargılamanın yenilenmesi kurumu, Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak verilen yeniden yargılama kurumundan farklıdır. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde mahkeme, tarafların başvuru yapmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır. Yeniden yargılama yapılması kararının kendisine ulaştığı mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabule değerlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır. Zira 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının *"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir."* biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple ilgili mahkemenin yeniden yargılama yapılması yönünde karar alması gerekmez, ihlal nedenini ortadan kaldırmak amacıyla doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır.

60. 5271 sayılı Kanun'da düzenlendiği şekliyle yargılamanın yenilenmesi ise üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada mahkeme, yeniden yargılama yapılması talebinin 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nedenlerden birine uygun olup olmadığını; 5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini yani başvurunun kanunda öngörülen şekilde yapılıp yapılmadığını veya yargılamanın yenilenmesini gerektiren gerekçelerin gösterilip gösterilmediğini, destekleyici delillerin sunulup sunulmadığını inceleyerek yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirir. Bu koşullar yerine getirilirse, mahkeme ikinci aşamaya geçecek, bu aşamada delil toplamaya karar verebilecek ve bundan sonra savcıyı ve sanığı toplanan delillerle ilgili görüşlerini sunmaya davet edecektir. Başvuruya dayanak teşkil eden iddiaların yeterince doğrulanmamış olması veya başvurunun önceki mahkûmiyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığına karar vermesi hâlinde [yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde] başvurunun esassız olduğu gerekçesiyle ve duruşma yapmaksızın başvuruyu reddedecektir. Ancak başvurunun kabul edilmesi hâlinde mahkeme, davayı yeniden açacak ve duruşma yapacaktır. Üçüncü aşamada, yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme; önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir.

61. 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki *"Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir."* şeklindeki düzenlemeden önceki mahkûmiyet hükmü, mahkûmiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini korumaktadır. Diğer bir deyişle yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü hâlinde dahi önceki hükmün ortadan kaldırılması sürecin sonunda değerlendirilecek bir hususdur (benzer yöndeki karar için bkz. *Erol Eşrefoğlu* [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021, § 68, AİHM kararı için bkz. § 43). Bununla birlikte yukarıda belirtilen aşamalar sırasında mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesi gereğince kişinin cezasının infazını durdurabilir. Dolayısıyla AİHM'in verdiği ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda derece mahkemelerinin bir takdir yetkisi söz konusudur. Somut olayda ilk derece mahkemesi takdirini infazın durdurulmaması yönünde kullanmıştır.

62. Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun mahkûmiyet hükmünü ve mahkûmiyete bağlı tutulma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı nitelikte olmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza ya da tedbirin kapsamını aştığı şeklinde bir iddiasının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespit de yapılmamıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Tülin Soyhan*, B. No: 2013/2212, 25/3/2013, §§ 31-37; *Orhan Çaçan*, B. No: 2013/6797, 7/1/2016, §§ 50- 55).

63. Öte yandan AİHM'in ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığı ihlal kararının niteliğine bağlı olabilir. Birçok durumda ihlal kararında belirtilen eksiklik, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının yerine getirilme sürecine ilişkin olarak benzer değerlendirmeler için bkz. *Erol Eşrefoğlu*, §§ 73, 75). Somut olayda başvurucunun Polisevinde gerçekleşen patlamayla ilgisi bulunmayan ve dolayısıyla yeniden yargılamaya konu olmayan mahkûmiyetlerinin de olduğu görülmüştür. Ayrıca AİHM tarafından verilen tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin karar, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. AİHM tarafından verilen bu ihlal kararını, ihlale konu eksikliğin giderilerek sonucuna göre bir karar verilmesi biçiminde anlamak gerekir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının yerine getirilme sürecine ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. *Erol Eşrefoğlu*, § 75).

64. Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonra özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliğindedir.

65. Sonuç olarak belirtilen bu hususlar doğrultusunda ağır ceza mahkemesince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun hürriyetinden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. AİHM'in ihlal kararına rağmen hapis cezasının infazına devam edilmesinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. AİHM'in ihlal kararına rağmen hapis cezasının infazına devam edildiği iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/11/2024 tarihinde karar verildi.

Başvuru Numarası : 2021/65564
Karar Tarihi : 21/11/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İncelenen başvuruda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvuran hakkında ülke birliğini ve bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürme suçları nedeniyle iki kez müebbet hapis cezası ile kasten yaralama ve mala zarar verme suçlarından hapis cezalarına hükmedilmiş, kararın temyiz incelemesi sonucunda onanması ile birlikte infazına geçilmiştir. Bu aşamada bireysel başvuru üzerine AİHM tarafından, ifadesi hükmün oluşmasında belirleyici olan tanık C.A.'nın sorgulanmasına imkan verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucunun talebi üzerine ilk derece mahkemesince yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilip duruşma açılmış, ancak infazın durdurulması talebi reddedilmiştir. Yargılama sonunda başvuran hakkındaki ülke bölücülüğü, kasten öldürme ve yaralama suçlarından kurulan hükümler ortadan kaldırılmış, yalnızca silahlı örgüt üyesi olma suçundan dolayı 8 yıl hapis cezası verilmiştir. Olayda mahkemece uyuşmazlığın esası yönünden yargılamanın yenilenmesi kuralları uygulanmış olmakla birlikte, infazın durdurulması talebinin reddedilmesi nedeniyle ihlal kararının yerine getirilmediği iddiası AYM önündeki tartışmanın konusunu oluşturmaktadır.

2. Mahkememiz çoğunluğunca bireysel başvuru nedeniyle verilen hak ihlali kararı üzerine yapılan yargılamanın yenilenmesi sürecinde önceki hükmün ortadan kaldırılmasını veya infazın durdurulmasını gerektiren bir Anayasal hüküm bulunmadığı tezinden hareket edilmiştir. Çoğunluk gerekçesinde ayrıca 5271 sayılı CMK madde 311 kapsamında yapılacak yargılamanın yenilenmesi kurumuna ilişkin infazın ertelenemeyeceğine dair hüküm (m. 312) ile yeniden yapılacak yargılama sonunda mahkemenin önceki hükmü onaylamasının da mümkün olmasını öngören (m. 323) kurallara dayanılmıştır.

3. Esasen bireysel başvuru incelemesi çoğunlukla genel yargı sistemi içerisinde mahkemelerce verilen ve kesinleşen mahkeme kararları hakkında yapılmaktadır. Öte yandan mahkeme kararlarının otoritesinin (kesinliğinin) korunması da gerek hukuk devleti ve gerekse adil yargılanma hakkı yönünden Anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk ceza mahkemesi kararları yönünden ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 7 numaralı Protokol'un 4/1. maddesi ile de güvence altına alınmış ve tekrar yargılama yasağı getirilmiştir. Bununla birlikte Protokol'un 4/2. maddesinde kesin hüküm otoritesine iki halde istisna kabul edilmiştir. Bunlar yeni delillerin ortaya çıkması veya önceki yargılamada esaslı bir kusurun varlığı olarak ifade edilmiştir.

4. Esasen AİHS kapsamında üye devletlerin iç hukuklarında hak ihlalinin gereğinin yerine getirilmesi için yeniden yargılama yapılmasını zorunlu kılan bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın Sözleşmenin 46. maddesinde taraf devletlerin AİHM'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ettikleri belirtilmiştir. Hak ihlali kararlarının bir kısmında ihlal tespiti veya bununla birlikte manevi tazminata hükmedilmesi ile yetinilmektedir. Bu kararlar bakımından taraf devletin yerine getirme yükümlülüğü tazminatın ödenmesiyle sınırlıdır. Fakat ihlalin iç hukuktan kaynaklandığının tespitine dair kararların yerine getirilmesi, iç hukukta Sözleşme'ye uygun değişiklik yapılmasıyla mümkündür. Nitekim çeşitli ihlal kararlarından sonra üye ülkeler mevzuatında yapılan değişikliklere ilişkin çok sayıda örnek vardır. Bazı ihlal kararlarının yerine getirilmesi ve mağduriyetin giderilebilmesi için ise yargılamanın yeniden yapılması gerekmektedir. Bu zorunluluğun bireysel başvuru hakkının özünden kaynaklandığı da ifade edilebilir. AYM bu hususu, ihlal kararlarının gereğinin iç hukukta yerine getirilmediği durumda Sözleşme ile

korunan hakların gereği gibi ve etkili şekilde korunmayacağını ifade ile kimi kararlarında zikretmiştir. Anılan kararlarda ayrıca; "*temel hak ve özgürlüklerin teoride olduğu gibi pratikte de etkili bir şekilde korunabilmesi amacıyla 5271 sayılı Kanun ile yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul etmiştir. 5271 sayılı Kanun, bu konuda ilgili yargısal mercilere takdir hakkı tanımayarak kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görüleceğini öngörmüştür.*" ifadeleriyle açıklamıştır (bkz. Nihat Akbulak, B. No: 2015/10131, 7.6.2018, p. 37; Cahit Timur ve Diğerleri, B. No: 2018/12010, 24.2.2021, p. 40).

5. Yargılamanın yenilenmesi (iadesi), kesinleşen kararlara ilişkin olağanüstü bir yargılama olmakla birlikte ağır adaletsizliklere neden olabilecek hallerle sınırlı olarak kabul edilen bir hukuki kurumdur. Bunun için daha önce yargılama sürecinde bilinmeyen yeni bir delilin ortaya çıkması ya da yargılamada esaslı bir kusurun yapılmış olması gerekmektedir. Nitekim belirtilen şekilde özetlenebilecek yargılamanın yenilenmesini gerektiren nedenler iç hukukumuzda kabul edilmiş, buna AİHM'nin hak ihlali kararı da eklenmiştir. Kanuna göre mahkumiyet hükmünün Sözleşme'ye aykırılığa (ihlal nedenine) dayalı olması durumunda ilgili mahkemenin yargılamayı yenilemesi zorunludur. Başka deyişle mahkeme yalnızca hak ihlali kararındaki ihlal nedeninin ceza mahkemesi hükmünün oluşmasında etkili olup olmadığını belirlemekle yükümlü olup, etkili olduğunu tespit ettiğinde yargılamayı yenilemelidir.

6. Öte yandan Sözleşme'ye konu bir hakkın ihlal edildiği nedeniyle yeniden yargılama yapılması gereken her durumda kesinleşmiş mahkeme kararının ortadan kaldırılmasının gerektiği söylenemez. Mahkemenin gerekçesinde kullandığı kusurlu dil nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği gerekçesine dayalı hak ihlali kararı buna örnek teşkil eder. Böyle bir durumda yapılacak yeniden yargılanmada mahkeme dosya üzerinden yapacağı inceleme sonunda gerekçesindeki dili düzelterek ihlalin gereğini yerine getirebilir. Dolayısıyla hak ihlaline ilişkin yargılamanın yenilenmesi kararlarının farklı yönüne dikkat edilmelidir. Başka deyişle bu halde dahi önceki kararın onaylanması şeklinde bir hüküm kurulamaz, ihlal nedenini gideren yeni bir karar gerekçesinin yazılması gerekmektedir. Öte yandan ihlal kararının tanık dinletme veya tanık sorgulanma hakkının ihlal edilmesine ya da silahların eşitliği veya çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlaline dayandığı örneklerde mahkemenin duruşma açıp, gerekiyorsa yeni delil ikamesini sağlayıp, ihlal nedenini giderip, iddia, müdafi ve sanığın yargılamaya kollektif katkılarını da gözeterek yeni bir karar vermesi gerekmektedir. Bu tür ihlal nedenleri davanın sonucunu etkileyebilen esaslı nedenlerdir. Böyle bir durumda delil durumuna göre yargılamanın beraatle sonuçlanması, suçun niteliğinin değişip çok daha alt düzeyde bir cezanın verilmesinin gerekmesi gibi ihtimaller söz konusudur. Başka bir ifadeyle AİHM'nin hak ihlali kararı üzerine yargılamanın yenilendiği durumda, ihlali gideren yeni bir yargılama yapıldığına göre önceki hükmün onaylanması gibi bir karar verilmesi, işin mahiyetine uygun düşmeyecektir.

7. Gerek AİHS kapsamında gerekse iç hukukumuzda tanınan bireysel başvuru yolu Anayasal temel haklara ilişkindir. Olağanüstü bir yargılama yolu olsa da yargılamanın yenilenmesi kararı verilmekle, önceki mahkumiyet hükmünün esaslı bir kusurla malul olduğu ortaya çıkmış olmaktadır. Bir ceza mahkumiyetinin esaslı bir anayasal hak ihlaline dayalı olarak verildiğinin bu alanda nihai karar verme yetkisine sahip AİHM veya AYM kararı ile tespit edilmesine karşın önceki hükmün ayakta kalması gerektiğinin savunulması her şeyden önce hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmaz. Anayasal bir hakkın esaslı bir nedenle ihlal edildiği mahkemesince kabul edilip duruşma açılarak yeniden yargılamaya ilişkin usul işlemlerinin ve delil değerlendirilmesinin gerektiği bir durumda hala önceki

mahkumiyetin otoritesinin sürdürülmesi yeniden yargılamanın mantığı ile de çelişmektedir. Başka deyişle bu durum, devam eden bir mağduriyet bakımından bireysel başvuru yolunun etkili olmasını önlemektedir. Bu nedenle uyuşmazlığa konu başvuru bakımından özgürlük ve güvenlik hakkının ihlaline yol açmaktadır. Buna karşın Kanunda yargılama sonucuna kadar hükmün ayakta kaldığına işaret eden, önceki hükmün onaylanmasına ilişkin kural, mahkemelerin aksini yorumlamasını gerektirmektedir. Dolayısıyla ihlalin Kanundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

8. İncelenen başvuruda başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin AİHM kararına dayalı olarak ilk derece mahkemesince yargılamanın yenilenmesine karar verilmiştir. Böyle bir ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada dinlenen tanık beyanına göre delillerin yeniden değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla yeniden yapılacak yargılama sonunda aynı karar verilebileceği gibi farklı bir kararın verilmesi de muhtemeldir. Buna karşın Ağır Ceza Mahkemesi infazın durdurulması yönündeki talebi reddetmiştir. Yapılması gereken, hak ihlali nedenine göre yeniden yargılama ile birlikte infazın durdurulması ve önceki hükmün ortadan kaldırılmasına karar verilmesi şeklinde olmalıdır. Bu durumda sanığın tutulması hali Anayasa madde 19 yönünden suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmektedir. Bu nedenle mahkemenin anılan kararın akabinde tutukluluğun devamı veya sonlandırılması hakkında da bir karar vermesi gerekir. Açıkladığım nedenlerle başvuranın özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başvuru Numarası : 2021/65564
Karar Tarihi : 21/11/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5271 Sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde "Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması" hükümlü lehine yargılanmanın yenilenmesinin nedenleri arasında sayılmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılamaya imkân tanıyan yukarıdaki kural ihlal kararının başka bir nedene ihtiyaç duyulmadan yargılamanın yenilenmesinin kabulü için yeterli olduğunu belirtmektedir. Derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür.

2. AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinin gerektiği hâllerde başvurucunun yeniden suç isnadı altında olduğu hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesi tarafından benimsenmiştir (AİHM, Mehmet Zeki Doğan/Türkiye, B. No:3324/19, 13/2/2024, §§59-60; Anayasa Mahkemesi, Nihat Akbulak, B. No: 2015/10131, 7/6/2018 § 39). Anayasa Mahkemesine göre AİHM'in ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yargılamanın yenilenmesi süreçleri bakımından kişi yeniden hakkında suç isnadı bulunan kimse durumuna düştüğü için Anayasa'nın 36. maddesinde korunan adil yargılanma hakkı uygulanabilir hale gelmektedir (Nihat Akbulak, § 39).

3. Önümüzdeki başvuruda AİHM tarafından verilen ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlatıldığı dikkate alındığında bu sürecin başladığı 13/9/2021 tarihinden itibaren başvurucu açısından adil yargılanma hakkının suç isnadı yönünün uygulanabilirliğinin kabulü gerekir.

4. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamındaki suç isnadı ile Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki suç isnadı aynı anlamı içerdiğinden suç isnadı altında olmanın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından da yansımaları bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü kararından sonra kişi artık hükümlü olmayıp, suç isnadı altında olduğu için mahkemelerin hükmün infazının devamına karar vermesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline neden olacaktır.

5. AİHM'nin ihlal kararından sonra yeniden yargılanan kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini kabul etmek masumiyet karinesi yönünden sorunlu olacaktır. AİHM vermiş olduğu ihlal kararından sonra başlayan yeniden yargılama sürecinde kişilerin kamu otoritelerince suçlu gösterilmesine yönelik tutum ve davranışlarının masumiyet karinesini ihlal edeceğinin altını çizmektedir.

6. AİHM, yargılamanın yenilenmesi kararının ardından yapılacak olan yeni yargılamada kişinin statüsü ve hangi sıfatla adlandırılacağı, yapılan yeni yargılamanın önceki yargılamadan ne derece bağımsız ve ayrı bir yargılama olarak kabul edildiği ile alakalı olduğunu, bu noktada yeniden yapılan yargılamanın, kişilerin suçlu olduklarının belirlendiği ve mahkûm edildikleri ilk yargılamanın devamı olarak mı yoksa ilkinden bağımsız tamamen yeni bir yargılama olarak mı yapıldığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda yeniden yapılan yargılamanın önceki yargılamadan bağımsız bir yargılama olarak

kabul edildiği durumlarda ilk yargılama sonucunda ilgili kişilerin mahkûm edilmiş olması, suçlulukları yasal olarak sabit oluncaya kadar masumiyet karinesinden yararlanma haklarını ortadan kaldırmayacaktır.

7. AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye kararında yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası yapılan yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağını belirtmiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66). Bu karar gereğince somut olayda da yeniden yargılama yapılmasının kabulüne karar verildikten sonra yapılan yargılamanın eskisinden tamamen bağımsız bir yargılama olduğu da dikkate alındığında başvurucunun hükümlü olarak görülmesi ve dolayısıyla hükme bağlı tutukluluğunun devam ettiğinin ileri sürülmesi söz konusu değildir.

8. Somut olayda AİHM başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmesinde belirleyici olan tanık C.A. ile bizzat yüzleşmesinin sağlanması bakımından C.A.nın duruşmaya katılmaması için iyi bir neden bulunmadığını, bu kişi tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğinin ve doğruluğunun test edilmesine imkân sunabilecek olan uygun güvencelerin başvurucuya sağlanmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Beyanları mahkumiyette belirleyici olan bir tanığın sorgulanamaması nedeniyle AİHM tarafından verilen ihlal kararı, bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin sorgulanması sonucunu doğurmaktadır.

9. Derece mahkemesince AİHM'in vermiş olduğu ihlal kararı gereği yeniden yargılama talebinin kabulüne karar verildikten sonra hükmün ortadan kaldırılarak dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması kararı verilmesi gerekirken suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme de yapılmadan infazın durdurulması talebinin reddedilmesi ve belli bir süre de olsa hükme bağlı olarak başvurucunun özgürlüğünden mahrum bırakılması Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

10. Belirtilen gerekçelerle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye
Engin YILDIRIM

Başvuru Numarası : 2021/65564
Karar Tarihi : 21/11/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararının gereği yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Somut bireysel başvuruya konu temel sorun AİHM'in adil yargılanma hakkı bağlamında verdiği bir ihlal kararı üzerine gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi süreci boyunca başvurucunun infazın ertelenmesi talebi ile ilgili olarak "*dava dosyasının gelmiş olduğu aşama nazara alınarak*" mahkumiyet hükmü infazının devamına karar verilmesi hususunda odaklanmaktadır.

3. Mahkumiyet hükmünün infazı şeklindeki uygulama başvurucunun iddiasına göre kişi özgürlüğünü ihlal etmektedir. Başvurucuya göre AİHM kararı doğrultusunda ihlalin sonuçlarının giderilmesi için yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlamasıyla birlikte derece mahkemesi önceki hükmü kaldırmalı ve dayanağı kalmayan mahkumiyete bağlı tutmanın infazını durdurmaya karar vermelidir.

4. Somut başvuruda başvurucunun infazın durdurulması talebi derece mahkemelerince reddedilmiş ve yargılama süreci boyunca hükme bağlı olarak tutularak mahkumiyetin infazı sürdürülmüştür. Başvurucu bu durumun Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ilgili güvenceleri ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

5. Mahkememiz çoğunluk kararına göre AİHM'in verdiği ihlal kararı ile bağlantılı olarak başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonraki özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliği taşımaktadır. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir (Bkz.: § 64). Mahkememiz çoğunluğuna göre derece mahkemelerince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun özgürlüğünden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekmektedir §§ 65-66).

6. Kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasına göre konumuz bağlamında "*mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların*" varlığı halinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması mümkündür. Ancak Mahkememiz çoğunluğu derece mahkemelerince verilip kesinleşen, akabinde AİHM'in denetleyip buna ilişkin adil yargılanma hakkı ihlali sonucuna ulaştığı ve bu ihlal kararını esas alarak derece mahkemelerinin yargılamanın yenilenmesine konu yaptığı bu hükmü halen "*mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı ceza*" olarak görmeye devam etmektedir.

7. Benzer durum derece mahkemelerince verilen, akabinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu ile gelen ve Anayasa Mahkemesinin hakkında adil yargılanma hakkı ihlali verdiği ve bu nedenle derece mahkemelerince yeniden yargılamaya konu yapılan mahkumiyet hükümlerinde de karşımıza çıkabilmektedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda da benzer bir yaklaşımla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesinin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal etmediğine karar vermiştir (Bu konuda bkz.: *Erol Eşrefoğlu* [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021).

8. Esasında bu iki yeniden yargılama durumu da benzer yönlere sahiptir. Her ne kadar Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararına binaen gerçekleştirilen yeniden yargılama sürecinde hapis cezasının infazına karar verilmesinde Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında bir ihlal olmadığı şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmış isem de (bkz.: *Erol Eşrefoğlu* kararı [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021) bu konuda şu andaki hukuki yaklaşımımla her iki durumda da başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesinin daha isabetli olacağı kanaatindeyim. Bu nedenle bu konuya ilişkin görüşümü aşağıda belirttiğim gerekçelerle revize etme ihtiyacı gördüğümü ifade etmeliyim.

9. Zira her iki durumda da derece mahkemelerinin verdiği mahkumiyetlere ilişkin hak ihlali olup olmadığı yönüyle Anayasa Mahkemesi veya AİHM tarafından bir yargısal inceleme yapılıp bunun sonucunda denetlenen mahkumiyet hükmünün adil yargılanma hakkı ihlaline sebebiyet verdiği görülmektedir. Mahkememiz çoğunluk görüşünün bu şekilde verilen bir ihlal kararını dikkate almayan ve mahkumiyet kararının infazının devamına daha önce kesinleşmiş olan mahkumiyet hükmü temelinde karar verilmesinde bir sorun görmeyen yaklaşımının bireysel başvurunun özü ile bağdaşmadığını daha net biçimde görmek mümkündür. Zira somut başvuruya konu hukuki meselede artık AİHM tarafından başvurucunun mahkumiyetinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine aykırı olduğu tespit edilmiş durumdadır.

10. Her ne kadar çoğunluk kararında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yargılamanın yenilenmesi ile ilgili konuları düzenleyen maddelerine atıfla değerlendirmeler yapılmış ve yine bu Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası bağlamında önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesini gerçekleştiren mahkemece mahkumiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini koruduğu belirtilmiş ise de bireysel başvuru incelemesi sonucunda verilen ihlal kararının ne anlama geldiğinin ve sahip olduğu etkinin Mahkememiz çoğunluk kararında çok iyi anlaşılamadığı kanaatindeyim.

11. Hukuk sistemimizde AİHM'in gerçekleştirdiği bireysel başvuru incelemelerinde verilen "ihlal" kararı, kesinleşmiş mahkumiyet hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri gereğince sorunlu olduğunu ve hak ihlaline sebebiyet vermesi nedeniyle de yargılamanın yenilenmesini gerektirdiğini ifade etmektedir. Aynı tespiti Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı sonrasındaki yeniden yargılama süreci için de yapmak gerekmektedir.

12. Somut olay bağlamında düşünüldüğünde AİHM'e yapılan bireysel başvuruda incelenen mahkumiyet hükmü AİHM tarafından tanık sorgulama hakkı ihlali nedeniyle adil yargılanma hakkı güvenceleriyle bağdaşmayan bir hüküm olarak nitelendirilmiştir. Bunun

anlamı ise hakkında mahkumiyet hükmü kurulan başvurucunun mahkumiyetine esas alınan, mahkumiyetinde belirleyici delil olduğu anlaşılan tanığın yargılanma sürecinde sorgulamasının sağlanmamış olmasıdır.

13. Bu durumda derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararı sonrasında ihlali giderebilmek amacıyla yargılamanın yenilenmesi sürecinde bu tanığın sorgulanmasını sağlayarak davayı esastan sonuçlandıran yeni bir hüküm kuracaktır. AİHM'in ihlal tespiti sonrasında tanığın sorgulanmaması nedeniyle başvurucu aleyhine derece mahkemelerince kurulmuş olan önceki mahkumiyet hükmü artık hukuken geçerli bir hüküm olmaktan çıkmış olmalıdır. Her ne kadar yargılamanın yenilenmesi ile ilgili Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri bu sürece ilişkin usulü detaylı biçimde düzenlerken önceki hükmün mahkemece kaldırılana kadar geçerli olacağı anlamına gelen bazı düzenlemelere yer veriyor olsa da bu düzenlemeleri bireysel başvurunun amacı doğrultusunda yorumlayıp uygulamak ve ihlal kararı karşısında artık başvurucunun hükme bağlı tutma pozisyonunun hukuken savunulabilir olmaması gerektiğini belirtmek gerekir.

14. Daha çarpıcı bir örnek olması bağlamında işkence altında elde edilen bir delile dayalı bir mahkumiyet hükmü üzerine AİHM tarafından verilen bir adil yargılanma hakkı ihlali sonrasında halen önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesi sürecinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince derece mahkemelerince onaylanacağı veya iptal edileceği zamana kadar geçerliliğini koruyacağını savunmak AİHM tarafından verilen ihlal kararına rağmen hak ihlalinin daha uzun süre boyunca devamı anlamına gelecektir. Bireysel başvuru sisteminin özünün bu biçimdeki bir yaklaşımla bağdaşmayacağı ise aşikardır.

15. Dolayısıyla AİHM'in ihlal kararı sonrasında başvurucunun hükme bağlı tutulmasının sonlandırılıp -eğer şartları varsa- Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında suç isnadına bağlı tutma aşamasına yeniden dönülmesi bireysel başvurunun niteliği gereği verilen ihlal kararının bu süreçte bir anlamı olması yönüyle zorunlu görülmelidir.

16. Ek olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımla hareket edildiğinde yargılamanın yenilenmesi sürecinde başvurucu ile ilgili olarak masumiyet karinesini ihlal eden durumlar da ortaya çıkabilecektir. Zira bu süreçte kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini ileri sürmek ona suçlu muamelesi yapılması anlamına gelebileceğinden bu durum başvurucunun masumiyet karinesini de zedeleyebilecektir.

17. Nitekim AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası gerçekleştirilen yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına hükmetmiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66).

18. Bireysel başvurunun temel amacı bağlamında düşünüldüğünde çoğunluk kararındaki yaklaşımın insan haklarının etkili biçimde korunması yönü ile de açıklanması kolay değildir. Zira adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden birisine aykırı biçimde gerçekleştirilen bir yargılama sonucu verilmiş olan bir mahkumiyet hükmü olduğu AİHM tarafından açıkça tespit edilmiş olmasına rağmen ihlale konu bu hüküm yargılamanın yenilenmesi sürecinde belli bir süre boyunca daha geçerli kalarak kişi mahkumiyete bağlı olarak tutulmaya devam edecektir.

19. Sonuç olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımın aksine AİHM tarafından başvurucu hakkında verilen bir ihlal kararı sonrasında gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi sürecinde önceki hükmün geçerliliğini koruması ve bu süreçte başvurucunun hükme bağlı tutma halinin devam etmesi bireysel başvuru sisteminin etkisinin tam anlamıyla gerçekleşmesine imkan vermeyecek sakıncalı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle başvurucunun AİHM ihlal kararı sonrasındaki tutulmasının hükme bağlı tutma statüsünden çıkarılıp -eğer şartları varsa- suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmesi bireysel başvurudan beklenen işlevin gerçekleşmesi yönü ile zorunludur.

20. Yukarıda sıralanan gerekçelerle derece mahkemelerince AİHM'in verdiği ihlal kararı sonrasında önceki mahkumiyet hükmüne binaen tutulmaya devam etmesi ve infazın ertelenmesi talebinin bir değerlendirme yapılmaksızın reddedilmesi başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal ettiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Başvuru Numarası : 2021/65564
Karar Tarihi : 21/11/2024

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararının gereği yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 27/8/2009 tarihinde başvurucunun aralarında Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürmenin de olduğu çeşitli suçlardan iki ayrı müebbet ve toplam 110 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş, verilen karar, temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 1/11/2010 tarihinde onanmıştır.

3. Başvuru üzerine AİHM, başvurucunun, yargılamayı yürüten mahkemeden, tanık C.A. ile yüzleşmek ve tanığa soru sormak için talepte bulunduğu, mahkemenin bu taleple ilgili olarak hiçbir adım atmadığı, yargılamaya katılmaması için haklı bir gerekçe ortaya koymadığı, tanık C.A.'nın verdiği ifade karşısında karşılaştığı zorlukları telafi etmek amacıyla yeterli dengeleyici usulü güvenceleri sağlamadığı, buna rağmen yargılamayı yapan mahkemenin söz konusu tanığın beyanını başvurucunun mahkûmiyetinde belirleyici bir delil olarak değerlendirdiğine dair tespitlerde bulunmuş ve 29/6/2021 tarihli kararıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının dolayısıyla Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Alat/Türkiye, B.No: 39513/11,29/6/2021).

4. AİHM'in ihlal kararı üzerine 19/8/2021 tarihinde başvurucunun yeniden yargılama talebine yönelik Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi talebin esastan kabulüne, başvurucu hakkındaki hükmün infazının devamına ve tahliye taleplerinin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucunun, AİHM'in ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada eski mahkûmiyet hükmüne bağlı tutularak infazın devamına karar verilmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali niteliğinde olduğuna dair itirazlarının reddi üzerine Başvurucu 30/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Bireysel başvuru süreci devam ederken yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi 5/6/2023 tarihinde, önceki "iki ayrı müebbet ve toplam 110 yıl 8 ay hapis cezası" kararını iptal ederek başvurucunun müsnet suçlardan sadece silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve atılı diğer suçlardan beraatine ve tahliyesine karar vermiştir.

7. Bireysel başvurunun incelenmesinde Mahkememiz çoğunluğunca verilen başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna dair kararına katılmamaktayım.

8. Çoğunluk kararında da belirtildiği üzere, mevcut başvuruda temel mesele, AİHM tarafından verilen bir ihlal kararı üzerine yeniden yargılama sürecinde infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğidir.

9. Bu kapsamda öncelikle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi hâlinde eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediğinin belirlenmesi gerekir.

10. 5271 Sayılı Kanun'un 311. maddesinde hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri sayılmış, maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde "Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması" hâline bu nedenler arasında yer verilmiştir.

11. 5271 sayılı Kanun'da düzenlendiği şekliyle yargılamanın yenilenmesi üç aşamadan oluşmaktadır.

12. İlk aşamada, mahkeme, yeniden yargılama yapılması talebinin 5271 sayılı Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nedenlerden birine girip girmediğini; 5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini, yani başvurunun kanunda öngörülen şekilde yapılıp yapılmadığını veya yargılamanın yenilenmesini gerektiren gerekçelerin gösterilip gösterilmediğini; ve destekleyici delillerin sunulup sunulmadığını inceleyerek yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirir.

13. Bu koşullar yerine getirilirse, mahkeme ikinci aşamaya geçecek, bu aşamada delil toplamaya karar verebilecek ve bu yapıldıktan sonra, savcıyı ve sanığı toplanan delillerle ilgili görüşlerini sunmaya davet edecektir. Başvuruya dayanak teşkil eden iddiaların yeterince doğrulanmamış olması veya başvurunun önceki mahkûmiyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığına karar verilmesi halinde (*yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde*) başvuru esassız olduğu gerekçesiyle ve duruşma yapılmaksızın reddedilecektir. Ancak başvurunun kabul edilmesi halinde, mahkeme davayı yeniden açacak ve duruşma yapacaktır.

14. Üçüncü aşamada, yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir.

15. AİHM'in ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılamaya imkân tanıyan 311. maddenin *(1) numaralı fıkrasının (f) bendi*, ihlal kararının başka bir nedene gerek olmaksızın yargılamanın yenilenmesinin kabule değer olduğuna karar verilmesi için yeterli olduğunu göstermektedir.

16. 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesindeki düzenlemeye göre, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer bulunmasından sonraki evrede mahkeme tarafından yapılacak incelemeden sonra; yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddiaların yeterli derecede doğrulanamaması veya 311 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hallerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığının saptanması halinde yargılamanın yenilenmesi istemi, esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilecektir.

17. Ancak 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesinde, yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddiaların daha önce verilmiş olan hükme etkisinin olup olmadığı

yönündeki değerlendirme yalnızca 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) (sahte belge) ve (b) (yalan tanıklık veya bilirkişilik) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) (sahte belge)bendinde yazılı hâller için öngörülmüş bulunmakta olup AİHM'in ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılamaya imkân tanıyan 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi bu kapsamda değildir.

18. 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesi, AİHM'nin ihlal kararına dayalı yenileme nedeni açısından, ihlal kararının önceki hükmün yeniden değerlendirilmesini gerektirecek nitelikte olmadığı şeklindeki bir değerlendirmeyle istemin reddine karar verilmesine olanak sağlayacak bir düzenleme içermemektedir.

19. Sonuç olarak Ceza hükmünün, Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması durumunda kabul edilebilirlik incelemesi yapılmasına olanak bulunmamaktadır. Çünkü AİHM'in verdiği ihlal kararının hükme etki ettiği bizzat kanun tarafından kabul edilmiştir. Bu tür bir durumda yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olup olmadığı hususunda derece mahkemelerince bir değerlendirme yapılması işin mahiyetine aykırı olacaktır. Derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür. Bu aşamada kanunun lafzına bağlı kalınarak yorum yapılması yerine Anayasa'ya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve AİHM içtihatlarına uygun bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir.

20. AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinin gerektiği hâllerde başvurucunun yeniden suç isnadı altında olduğu hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmektedir (AİHM kararı için bkz. Mehmet Zeki Doğan/Türkiye, B.No:3324/19, 13/2/2024, §§59-60; Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. Nihat Akbulak, § 39). Ayrıca Anayasa Mahkemesinin içtihadına göre AİHM'in ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yargılamanın yenilenmesi süreçleri bakımından kişi yeniden hakkında suç isnadı bulunan kimse haline geldiği için Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı uygulanabilir bulunmuştur (Nihat Akbulak, § 39).

21. Somut olayda da AİHM tarafından verilen ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlatıldığı dikkate alındığında bu sürecin başladığı 13/9/2021 tarihinden (yeniden yargılama başvurusunun kabule değer olduğuna karar verildiği tarih) itibaren başvurucu yönünden adil yargılanma hakkının suç isnadı boyutuyla uygulanabilir olduğu, bu çerçevede başvurucunun suç isnadı altında olduğunun kabul edilmesi gerekir.

22. Adil yargılanma hakkı kapsamında suç isnadı altında olmanın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı açısından da önemi bulunmaktadır. Zira Anayasa'nın 36. maddesi anlamındaki suç isnadı ile Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası anlamındaki suç isnadı aynı anlama gelmektedir. Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar verildikten sonraki aşamada kişi hükümlü değil, suç isnadı altında olduğu için mahkemelerin hükmün infazının devamına karar vermesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline yol açacaktır.

23. AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinde ihlal kararından sonra hükme bağlı tutmanın sonlandırılması başvurucunun suç isnadına bağlı olarak tutulmasına kuşkusuz engel değildir. Derece mahkemelerinin suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin bir değerlendirme yaparak -Anayasa ve kanunlarda öngörülen koşulların bulunması hâlinde- tutuklama yönünde karar vermeleri mümkün olabilecektir.

24. Bunun yanında mahkûmiyet hükmünün Sözleşmeye aykırı bulunmasından sonra yeniden yargılanan kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini ileri sürmek ona suçlu muamelesi yapılması anlamına gelebilecek, dolayısıyla masumiyet karinesini de zedeleyebilecektir.

25. AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası yapılan yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına karar vermiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66).

26. Bu karar gereğince somut olayda da yeniden yargılama yapılmasının kabulüne karar verildikten sonra yapılan yargılamanın eskisinden tamamen bağımsız bir yargılama olduğu da gözetildiğinde başvurucunun hükümlü olarak görülmesi ve dolayısıyla hükme bağlı tutukluluğunun devam ettiğinden bahsedilebilmesi mümkün değildir.

27. Ayrıca somut olayda AİHM başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmesinde belirleyici olan tanık C.A. ile bizzat yüzleşmesinin sağlanması bakımından C.A.nın duruşmaya katılmaması için iyi bir neden bulunmadığını, bu kişi tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğinin ve doğruluğunun test edilmesine imkân sunabilecek olan uygun güvencelerin başvurucuya sağlanmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Beyanları mahkumiyette belirleyici olan bir tanığın sorgulanamaması nedeniyle AİHM tarafından verilen ihlal kararı, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparacak nitelikte bir ihlal kararıdır. Zira ihlale yol açan durum bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyecek niteliktedir. Bu şekilde hatalı olduğu belirtilmiş bir hükmün varlığının geçerli olduğu söylenemeyecektir.

28. Son olarak 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesinde yargılamanın yenilenmesi isteminin hükmün infazını ertelemeyeceği, ancak mahkemenin, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemede sadece yargılamanın yenilenmesi *talebinin* hükmün infazına tesir etmeyeceği öngörülmüştür. Ancak Kanunda, yargılamanın yenilenmesi *talebinin kabulü hâlinde* infaz durumu hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesinin infazın durdurulmasına engel oluşturduğu söylenemez.

29. Sonuç olarak derece mahkemesince AİHM'in vermiş olduğu ihlal kararı doğrultusunda yeniden yargılama talebinin kabulüne karar verildikten sonra hükmün ortadan kaldırılarak dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması (yani infazın durdurulması) yönünde karar verilmesi gerekirken suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme yapılmadan infazın durdurulması talebinin reddedilmesi ve belli bir süre de olsa hükme bağlı olarak başvurucunun özgürlüğünün kısıtlanmaya devam edilmesi Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına aykırıdır.

30. Açıklanan gerekçelerle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye
Kenan YAŞAR